Usprawnianie percepcji słuchowej

Percepcja słuchowa jest jedną z podstawowych funkcji psychofizycznych zaangażowanych w czynność czytania i pisania.

Czytając dziecko musi rozpoznać poszczególne znaki graficzne i przełożyć je na odpowiadające im dźwięki mowy, następnie złożyć je w dźwiękową całość odpowiadającą danemu słowu. Podczas pisania ze słuchu wykonywane są te same czynności w odwrotnej kolejności, tj. najpierw z dyktowanego słowa dziecko musi wyodrębnić dźwięki, później każdemu z nich przyporządkować odpowiadający mu znak graficzny; ponadto musi dodatkowo przełożyć go jeszcze na odpowiedni ruch ręki.

W przypadku wystąpienia zaburzeń w zakresie percepcji słuchowej możemy zaobserwować u dziecka nie tylko trudności w prawidłowym opanowaniu techniki czytania i pisania, ale także:

- trudności w prawidłowym rozumieniu poleceń (szczególnie dłuższych, złożonych);
- trudności w prawidłowym wybrzmiewaniu dźwięków mowy, poprawnym wysławianiu się, formułowaniu złożonych wypowiedzi;
- trudności w nauce języków obcych;
- słabszą koncentrację na bodźcach słuchowych;
- gorsze zapamiętywanie; wolniejsze tempo nauki wierszyków, tabliczki mnożenia czy słabsze przyswajanie sobie pojęć sekwencyjnych (np. nazw miesięcy).

W związku z powyższym bardzo ważne jest proponowanie dzieciom ćwiczeń/zabaw, które sprzyjają rozwojowi funkcji słuchowych.

Poniższe propozycje można wykorzystywać zarówno z dziećmi, u których konieczne jest podjęcie oddziaływań korekcyjnych w związku z występującymi deficytami rozwojowymi w tym zakresie, jak i z dziećmi o prawidłowym rozwoju, jako zabawy stymulujące dalszy rozwój funkcji.

Cisza ma głos

Siedzimy z dzieckiem w ciszy (uprzedzamy wcześniej, że nie będziemy ze sobą rozmawiać) przez 1 minutę wsłuchując się w odgłosy z otoczenia. Po upływie wyznaczonego czasu dziecko podaje, jakie odgłosy udało mu się usłyszeć (np. tykanie zegara, kapiąca woda, przejeżdżający samochód, szczekający pies, itp.).

Stopniowo w kolejne dni możemy wydłużać czas ćwiczenia – max do 5 minut.

Rymowanki

Prosimy, aby dziecko uzupełniło wymawiane przez nas zdania słowami w taki sposób, aby utworzyły rymy (dla ułatwienia można podpowiedzieć kategorię np. zwierzę, kwiat, itp.), np.:

- Z obory dobiegł ryk – to na pewno …(byk)
- Duży smok wypił … (sok)
- Wywieziemy na lodowce dwie czarne … (owce)
- Wełny motek splątał … (kotek)
- Moje żebra woła … (zebra)
- Tamten malec przeciął … (palec)
- Kasia zbiera grzyby, Kamil łowi … (ryby)
- Pójdę po leki do … (apteki)
- Darek łapie raki, Ania zrywa… (maki)
- Znowu krzyczy pan Hilary, gdzie są moje … (okulary)

Rymowanki

Wymieniamy dziecku wolno słowa, a jego zadaniem jest wybranie tego, które rymuje się z podanym na początku dniem tygodnia. W razie potrzeby powtarzamy nazwę dnia i przyporządkowane mu ciągi 4 słów.

- Poniedziałek - toporek, żołądek, lusterko, przedziałek
- Wtorek – kotek, worek, młotek, słoiczek
- Środa – moda, rów, karuzela, sukienka
- Czwartek – szafka, Bartek, igła, kosa
- Piątek – koza, młoda, majątek, słoik
- Sobota – krzesło, robota, gra, młotek
- Niedziela – komputer, osa, Aniela, zabawa

Budujemy wieżę

Ustawiamy przed dzieckiem pojemnik z klockami i proponujemy wspólną zabawę – budowę wież. Prosimy, aby dziecko wymyślało rymy do słowa „mama" i układamy pierwszy klocek, każdemu podanemu przez dziecko rymującemu się słowu (np. dama, rama, brama, sama, Kama, itd.) towarzyszy dodanie następnego klocka. Kiedy skończą się pomysły na rymy do danego słowa zaczynamy obok budować kolejną wieżę do nowego, np. „raki", „dłoń", itp.

Budujemy mur

Stawiamy przed dzieckiem pojemnik z klockami. Wypowiadamy zdanie „Jacek gra" i układamy na podłodze klocki w ilości odpowiadającej liczbie zawartej w nim słów, zaczynając w ten sposób budowę muru. Prosimy, aby dziecko rozbudowało zdanie i jednocześnie dokładało kolejne klocki do tworzonego muru (np. „Jacek gra z kolegami w piłkę nożną"). W ten sposób rozwijamy kolejne zdania (4 – 5), wskazując na koniec najdłuższy mur. Propozycje: „Mama gotuje…"; „Ola i Jacek…"; „Mały kotek…", itp.

Wybieramy

Układamy w różnych miejscach w pokoju plansze z określoną liczbą kropek (3, 4, 5) lub z cyframi odpowiadającymi liczbie kropek. Prosimy dziecko, aby po przeliczeniu w myślach liczby słów w wypowiadanym przez nas zdaniu (np. „Kotek pije mleko" – 3) stanęło przy odpowiedniej planszy (to samo ćwiczenie można wykonać z sylabami lub z głoskami).

Znajdź obrazek

Układamy przed dzieckiem obrazki z różnymi przedmiotami (zwierzętami, owocami, warzywami, itp.) zawierające w swojej nazwie 2 – 4 sylaby (np. ku – ra, ko – ro – na, mo – ty – lek, sa – mo – lo – ty). Następnie podajemy nazwę wybranego obrazka z podziałem na sylaby, a dziecko dokonuje syntezy i podaje nam odpowiedni obrazek. Stopniowo można wprowadzać coraz dłuższe słowa; można także wykonać wersję uwzględniającą głoski (np. k-o-t, b-u-t, s-m-o-k, a-u-t-o, itd.), a nie sylaby.

Gdzie jest kot, a gdzie lok?

Prosimy, aby dziecko odszukało w wolno wypowiadanych przez nas słowach nazwę „kot", miaucząc, gdy ją usłyszy.

- Tort, **ko**tara, szynka, mas**kot**ka, krab, **kot**wica, maska, itd.

A następnie nazwę „lok" klaszcząc, gdy ją usłyszy:

- Kret, **lok**omotywa, pies, **lok**ówka, koza, **lok**ata, itd.

Detektyw - słowo w słowie

Podajemy dziecku kolejne słowa, a jego zadaniem jest wysłuchanie i podanie jakie inne słowo jest w nim ukryte, np.:

- butelki – but
- maszynka – szynka
- scena – cena
- pisanki – sanki
- kosmos – kos
- baranica – baran
- kłosa – osa
- maskotka – kot
- listek – lis, list
- torba – tor
- maszyna – szyna
- smak – mak
- worki – orki
- barak – bar, rak
- słońce – słoń

Odkrywca – słowo w słowach

Podajemy dziecku wolno ciągi słów, a jego zadaniem jest odgadnięcie jednego – tego samego - słowa, które ukryło się w każdym z nich, np.:

- stolica, miasto, prosto, stokrotka, stonoga (sto)
- Paulina, Alina, Malina, Celina, Halina (lina)
- blisko, listek, listwa, obelisk (lis)

Dokańczanie

Prosimy, aby dziecko dokończyło rozpoczęte przez nas słowo, im więcej poda słów, tym lepiej, np.:

- pa – jac, - lec, - pryka, - jąk, - pier, itd.
- ma – ma, - ta, - sa, - rek, - pa, - ła, itd.
- sto – lica, - pa, - lik, - łek, - noga, itd.
- la – da, - to, - ma, - ta, itd.

Zaproszenie

Rozkładamy przed dzieckiem obrazki z różnymi przedmiotami (zwierzętami, owocami), a następnie mówimy: „Zapraszam do siebie obrazek, którego nazwa rozpoczyna się na głoskę np. „a", „t" lub którego nazwa kończy się na głoskę „i", „o", „a", itd. Zadaniem dziecka jest podanie nam odpowiedniego obrazka.

Poszukiwacz

Zadaniem dziecka jest poszukanie w pokoju przedmiotu rozpoczynającego się lub kończącego na określoną przez nas głoskę. Przykład: Rozejrzyj się po pokoju i znajdź w nim przedmioty, których nazwa rozpoczyna się na głoskę „k" – klocki, komiks, książka, krzesło, itp./ lub kończy się na głoskę „k" – klocek, plecak, stolik, itp.

Sztafeta

Podajemy słowo, a zadaniem dziecka jest ułożenie nowego rozpoczynającego się na głoskę, którą kończyło się podane przez nas słowo, itd. Przykład: akwariu**m** – **m**u**r** – **r**owe**r** – **r**akiet**a** – **a**ut**o**, itd.

Składanki

Podajemy dziecku wolno kolejne słowa, a jego zadaniem jest ułożenie nowego słowa składającego się z pierwszych głosek wymienianych przez nas słów; w razie potrzeby powtarzamy ciągi, np.:

- **m**iska – **a**tak – **k**ura = mak
- **s**mok – **o**wad – **k**ot = sok
- **d**ar – **o**braz – **m**iska = dom
- **k**orek – **o**sa – **z**egar – **a**uto = koza
- **p**aw – **i**gła – **s**ok – **a**rmata – **k**awa = pisak
- **m**ak – **a**kwarium – **ł**opata – **p**alec – **a**nanas = małpa

Zakupy mamy

Rozpoczynamy zdanie „Mama poszła do sklepu i kupiła mleko", zadaniem dziecka jest powtórzenie całego zdania od początku i dodanie kolejnego produktu; następnie na przemian powtarzamy całe zdanie dodając kolejne słowa. Zabawa trwa do pierwszej pomyłki w kolejności wymienianych produktów. Możemy modyfikować zabawę wprowadzając określone kategorie produktów (np. tylko owoce i warzywa, napoje, meble, zabawki, słodycze, itp.)

Opracowanie: mgr Anna Świerczyńska – pedagog

Na podstawie własnej pracy terapeutycznej oraz literatury:

- Skorek E.M. (red.), „Terapia pedagogiczna. Tom I Zaburzenia rozwoju psychoruchowego dzieci. Oficyna Wydawnicza „Impuls", Kraków 2007.
- Graban J., Sprawka R., „Trening słuchu. Ćwiczenia rozwijające percepcję słuchową u dzieci", Wydawnictwo Harmonia, Gdańsk 2013.